

Integralna zelena Slovenija® in Evropa: S pametno integracijo slovenskih in evropskih potencialov do uresničevanja trajnostne vizije

*Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat' dan,
da koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!*

(Besedilo slovenske himne, iz pesmi Zdravljica Franceta Prešerna)

Prešernova Zdravljica sodi med redke »nebojevite« himne, na katere so vplivale ideje francoske revolucije in osvoboditve ter ki združujejo narodno idejo z mednarodnostjo. Slovenska himna torej zavrača vojne in prepire ter poudarja povezanost in prijateljstvo med narodi. Ne povečuje le enega naroda in države, ampak prinaša univerzalne ideje miru in medsebojnega sodelovanja. Čeprav je pesem nastala davnega leta 1844, je vedno znova aktualna, zlasti v današnjem kriznem času, ko je znova na preizkušnji humanizem, domači in mednarodni.¹ Zato smo jo uredniki knjige ***Integral Green Slovenia*** (Piciga, Schieffer, Lessem) zapisali na začetek knjige kot posvetilo – Sloveniji, Evropi, svetu.

V 21. stoletju pa se s človeštvo srečuje še z ogromnimi drugimi izzivi, ki so bili sredi 19. stoletja še nepredstavljivi: naše generacije so soočene s krizami in problemi, ki so verjetno največji v zgodovini človeške civilizacije. Čedalje bolj ogrožajoči vplivi podnebnih sprememb, pomanjkanje vode, onesnaževanje, izginjanje živalskih in rastlinskih vrst, ... Poleg okoljskih problemov se v globalne razširjajo tudi družbene in ekonomske težave in krize². Priča smo čedalje hitrejšemu poglobljanju prepada med bogatimi in revnimi ter težavam sožitja med različnimi kulturami, veroizpovedmi in duhovnimi tradicijami. Medsebojno povezani izzivi se kažejo tudi v naraščanju terorizma, vojn, migracij in drugih groženj. V Evropi pa smo v zadnjih letih še dodatno doživljali, da so se družba in država, kot smo ju poznali, skupnost, v kateri smo se počutili varne, sesuvali pred našimi očmi. Globalni izzivi se dogajajo tukaj (občutimo jih tudi lokalno, v Sloveniji) in sedaj. In v prihodnosti jih lahko pričakujemo še več, po vsej verjetnosti z naraščanjem intenzivnosti, hitrosti in kompleksnosti. V skladu z Agendo 2030 za trajnostni razvoj³ jih lahko poimenujemo tudi izzive trajnostnega razvoja – okoljske, gospodarske in družbene.

Agenda 2030, program ukrepov za trajnostni razvoj, je opredeljena kot akcijski načrt za ljudi, planet Zemljo in blaginjo vseh. Njegov namen je poleg tega utrditi mir in zagotoviti več svobode v svetu. Za uresničevanje 17 ciljev trajnostnega razvoja je nujno globalno partnerstvo za trajnostni razvoj in

¹ Delno povzeto po [uradni predstavitvi slovenske himne](#). Pesem Zdravljica, ki jo je v štiridesetih letih 19. stoletja napisal slovenski pesnik France Prešeren v počastitev miru, svobode in bratstva, je bila nagrajena z znakom evropske dediščine. Evropska komisija je odlikovanje podelila desetim spomenikom kulturne dediščine, ki pričajo o evropskih idealih, vrednotah, zgodovini in povezovanju.

² Tudi družbeni in gospodarski problemi so lahko posledica neupoštevanja resnih strokovnih opozoril o mejah nenehne gospodarske rasti, neupoštevajoče nosilne sposobnosti našega planeta.

³ [Spremenimo svet: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030](#), sprejeta na zgodovinskem vrhu Združenih narodov septembra 2015.

okrepljena solidarnosti po vsem svetu.⁴ Žal poročila o uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja⁵ kažejo, da velike večine zastavljenih ciljev po vsej verjetnosti ne bomo dosegli: od 139 podciljev, za katere lahko izračunamo zanesljive zgodovinske trende, je le 36 odstotkov na pravi poti ali dosega zmeren napredek. Skoraj polovica (49 odstotkov) napreduje prepočasi, 15 odstotkov pa je padlo pod izhodiščne vrednosti iz leta 2015.

Današnjih problemov ne moremo rešiti z enakim načinom razmišljanja, ki je te probleme povzročil (s katerim smo te probleme ustvarili). Če naj človeštvo preživi in napreduje na višje ravni, je nujen nov način razmišljanja.⁶

Čeprav Agenda 2030 poudarja, da so cilji trajnostnega razvoja medsebojno povezani in neločljivi ter enakopravno združujejo vse tri razsežnosti trajnostnega razvoja (ekonomsko, družbeno in okoljsko), se pri njenem uresničevanju prepogosto kažejo netrajnosten način razmišljanja, zakoreninjeni silosni pristop in prevladovanje enih ciljev nad drugimi. Zato trajnosten razvojni model Slovenije in Evrope za soočanje s prepletom okoljskih, družbenih in gospodarskih izzivov/kriz gradimo na novi paradigmi Integralni svetovi avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja, ki spodbuja inovativno, »out-of-the-box« razmišljanje pri razreševanju praktičnih problemov v realnem svetu. Uporabljamo sistemski, transdisciplinaren in čezsektorski integralni pristop, ki ima, kot bomo pokazali, hkrati tudi transkulturn, transformativen in transoseben značaj.⁷

*Žgoči izziv, kako zavarovati naš skupni dom, vključuje skrb po združitvi vse človeške družine pri iskanju trajnostnega in integralnega (celostnega) razvoja, saj vemo, da je stvari mogoče spremeniti.
(Pope Francis, 2015, 13)⁸*

*Nujno potrebujemo humanizem, ki bo zmožen združiti različna področja znanja, vključno z ekonomijo, za oblikovanje bolj integralne (celovitejše) in bolj povezovalne vizije.
(Pope Francis, 2015, 141)*

Besede enega izmed najbolj priznanih duhovnih voditeljev in nespornih moralnih avtoritet zadnjih desetletij, papeža Frančiška, govorijo same zase. Ta duhovni prispevek k prizadevanjem za trajnostni razvoj vključuje tudi spoznanje, da je danes ena ključnih nalog človeštva prelom s prevladujočo gospodarsko paradigmo. In v tej smeri bomo nadaljevali s prispevki o trajnostnih integralnih poteh za Slovenijo in Evropo. Ob tem, da poudarjamo povezovanje in so-ustvarjanje z drugimi kulturami in deli sveta, pa trajnostni razvoj koreninimo v naši naravi in skupnosti ter Integralno zelena Slovenija[®] in Evropo avtentično gradimo na slovenski oz. evropski kulturi. Temeljne vrednote slovenske in evropske kulturne dediščine postavljamo v središče in kot izhodišče vizionarskega razmišljanja ter praktičnih politik in ukrepov.

⁴ Poudarjeno zlasti v 16. in 17. cilju.

⁵ Zadnji objavljeni v letu 2026: [The Sustainable Development Goals Report](#).

⁶ To znamenito misel se običajno pripisuje Albertu Einsteinu, s tem da se zapisuje v različnih oblikah (https://en.wikiquote.org/wiki/Albert_Einstein).

⁷ Pristop integralnih svetov smo na kratko predstavili v uvodnem prispevku v [Integralno serijo II: Integralna zelena Slovenija in Evropa](#), s katerim smo obeležili 10-letnico knjige [Integral Green Slovenia](#) (dostopen [tukaj](#)).

⁸ Pope Francis. (2015). [Laudato Si: On Care for Our Common Home](#). Prizadevanja za integralni ali celostni pristop k trajnostnem razvoju v okviru Rimokatoliške cerkve je papež Frančišek leta 2015 povezal v odmevno okrožnico o skrbi za skupni dom (uradni slovenski prevod: [Hvaljen, moj Gospod \(Laudato si'\)](#)). Okrožnica je posvečena okolju, skrb za okolje povezuje s socialnimi in gospodarskimi vprašanji ter naslavlja vsako osebo na planetu, ne samo katolikov. V originalnih angleških dokumentih je uporabljen izraz »integral«, v slovenskih prevodih pa »celosten«.

Uvodne misli za razumevanje modelov Integralne zelene Slovenije® in Evrope

Konec junija 2026 smo obeležili 10-letnico knjige ***Integral Green Slovenia*** (Piciga, Schieffer in Lessem, Routledge, 2016) kot pomemben mejnik v procesu Integralne zelene Slovenije® in začetek snovanja pobude za Integralno zeleno Evropo. Poleg kratke predstavitve knjige in teoretskih osnov paradigme Integralni svetovi sem naštel nekaj pomembnih dosežkov in virov v desetletju od izida knjige. Več o knjigi in dosežkih zadnjih deset let: [tukaj](#). Ta prispevek predstavlja uvod v ***Integralno serijo II: Integralna zelena Slovenija in Evropa***.

Paradigmo Integralni svetovi (prim. slika 2, IRDO MOZAIK, STR. 66) sta razvila prof. Ronnie Lessem in prof. Alexander Schieffer, celostno pa je predstavljena v knjigi ***Integral Development*** (Routledge, 2014). Integralni razvoj pomeni sočasno in celostno vključevanje narave in skupnosti (»jug«), kulture in ozaveščenosti/duhovnosti (»vzhod«), znanosti, sistemov in tehnologije (»sever«) ter gospodarstva, financ in podjetništva (»zahod«). Te štiri razsežnosti tvorijo integralno, sistemsko celoto, s tem da jih povezuje notranje jedro, v katerem se sproži vzgib za preobrazbo ali razvoj. Pogosto gre za moralno jedro, to je najgloblji vrednotni temelj, ki ga neka družba šteje kot bistvenega za svoj obstoj. Raziskovanje z uporabo pristopa integralnih svetov kaže, da je taka celostna in dinamična vključenost vitalnega pomena za dolgoročno odpornost in trajnostnost naših socialnih sistemov.

Paradigmo integralnih svetov sta avtorja med drugim uporabila na področju ekonomije – integralna ekonomija v teoriji in praksi, s štirimi integralnimi ekonomskimi potmi (***Integral Economics***, Gower Publishing, 2010). Med vodilnimi primeri najdemo evropska zadružno podjetje Mondragon in trajnostno banko Triodos. Kot izhaja iz rezultatov številnih okoljskih in trajnostnih poročil, je prevladujoča ekonomska paradigma večinoma odgovorna za sedanja neravnotežja v odnosu do trajnostnih razvojnih ciljev človeštva in planeta. V integralnem konceptualnem okviru pa se ekonomija obravnava le kot eden od integralnih delov družbe – ki mora biti v celoti ponovno vgrajen, vpet v družbo.

Na podlagi pristopov integralnih svetov in integralne ekonomije smo v okviru procesa Integralne zelene Slovenie® oblikovali modela Integralne zelene Slovenije® in Integralne zelene Evrope, s pametno integracijo več pomembnih potencialov in politik. Pametna integracija EU politik za trajnostni razvoj v praksi že poteka: številne obstoječe politike in usmeritve, ukrepi in instrumenti na različnih področjih že podpirajo cilje trajnostnega razvoja in integralni zeleni razvoj, pametno jih integriramo z uporabo različnih programskih in finančnih mehanizmov, s proaktivnim upoštevanjem usmeritev in okvirov EU, in na druge načine. Večina jih je dobro poznanih, razvrstili smo jih po štirih integralnih ekonomskih poteh: na skupnosti temelječa samozadostnost (jug); na kulturi temelječe razvojno gospodarstvo (vzhod); socialno, na znanju temelječe gospodarstvo (sever) – tu opozarjam na zakladnico znanja za trajnostne prehode in sistemske inovacije; življenjsko (zeleno) gospodarstvo (zahod).

Pomembni potenciali za Integralno zeleno Slovenijo® in Evropo

Na sliki 1 so poudarjeni (nekateri) pomembni potenciali, ki se v veliki meri navezujejo na politike EU za trajnostni razvoj (kot je Evropski zeleni dogovor, predstavljen levo spodaj), zato smo pametno integracijo postavili v središče. Posebej opozarjam na zakladnico znanja EEA (Evropska agencija za okolje) za trajnostne prehode in sistemske inovacije, obravnavo okoljskih ciljev kot priložnosti za gospodarski razvoj ter na instrumente v podporo vrednotam trajnostnosti in družbene odgovornosti (moralno jedro).

Slika 1: Nekateri pomembni potenciali za Integralno zeleno Slovenijo® in Evropo na sistemski ravni (Darja Piciga, junij 2021 – junij 2026)

Razlaga kratic: DOP – družbena odgovornost podjetij; OVE – obnovljivi viri energije; URE – učinkovita raba energije; JZP – javno-zasebno partnerstvo; NOO – načrt za okrevanje in odpornost; DOLB – daljinsko ogrevanje na lesno biomaso; TR – trajnostni razvoj; VITR – vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj.

Slike pri ZNANOST, SISTEMI in TEHNOLOGIJA so povzete po EEA.

Integralna zelena vizija z ambicioznimi cilji: marsikaj je že zastavljeno

Na sliki 1 razvrščeni potenciali nam lahko omogočijo uresničitev integralne zelene vizije za leto 2050, kot je predstavljena na sliki 2: BLAGINJA (DOBRO ŽIVLJENJE) ZA VSE in OHRANJENO ZDRAVO NARAVNO OKOLJE. Črpamo torej iz strateškega in programskega okvira EU in v središče postavljamo trajnostno vizijo, opredeljeno:

- z doseganjem vseh 17 ciljev trajnostnega razvoja Agende 2030, ob upoštevanju ekosistemske paradigme (umestitev družbeno-ekonomskih sistemov v meje ekosistemov);
- z zmanjšanjem ekološkega odtisa do biokapacitete Zemlje ob nekoliko povečanem indeksu človekovega razvoja;
- kot Veliki preskok (the Giant Leap) pobude Zemlja za vse (Earth4All) Rimskega kluba, z vsemi petimi preobrti (revščina, neenakost, opolnomočenje, hrana, energija).

Za vsako od štirih integralnih ekonomskih poti so predvideni ambiciozni cilji, ki se nanašajo na ohranjanje narave, prehransko in energetsko samozadostnost ter integralni razvoj občin in regij (»jug«), mednarodno priznanje in sodelovanje za integralni trajnostni razvoj in trajnostni turizem (»vzhod«), sistemski pristop, RRI (raziskave, razvoj in inovacije) in učenje za trajnostni razvoj (»sever«), nizkoogljično in krožno gospodarstvo ter biogospodarstvo in delovna mesta (»zahod«).

**Slika 2: Mogoča vizija Integralne zelene Slovenije® in Integralne zelene Evrope
 (Darja Piciga, junij 2021 – junij 2026)**

Uporabljeni in priporočeni viri: prispevki avtorjev Piciga, Schieffer in Lesem na IRDO konferencah v letih 2021 – 2024, dve poglavji istih avtorjev v knjigi Eko, zeleno, modro, trajnostno v humanistiki, str. 237-263, in prispevek na posvetu o trajnostnem razvoju (Piciga, nov. 2025).

Dr. Darja Piciga